

Grażyna Karmowska

Zachodniopomorski Uniwersytet Technologiczny w Szczecinie
e-mail: grazyna.karmowska@zut.edu.pl

ROZWÓJ GOSPODARCZY WYBRANYCH KRAJÓW UNII EUROPEJSKIEJ W OCENIE INDEKSU WOLNOŚCI GOSPODARCZEJ

ECONOMIC DEVELOPMENT OF SELECTED EUROPEAN UNION COUNTRIES IN THE ASSESSMENT OF INDEX OF ECONOMIC FREEDOM

DOI: 10.15611/pn.2017.475.07

JEL Classification: F63, C22

Streszczenie: Celem niniejszego opracowania jest odpowiedź na pytanie, czy członkostwo w UE sprzyja zwiększeniu wolności gospodarczej oraz czy wpływa na konwergencję badanych krajów. Za obiekt badań przyjęto kraje, które wstąpiły do Unii Europejskiej od 2004 r. Do analizy wykorzystano metody statystyczne, ekonometryczne, analizę porównawczą oraz sumaryczny indeks wolności gospodarczej. Oceniono pięć obszarów wolności gospodarczej dla 13 wybranych krajów. Analiza wykazała konwergencję we wszystkich obszarach wolności gospodarczej, a szczególnie silną w dwóch: „dobry pieniądz” i „wolność handlu międzynarodowego”. Poszczególne badane kraje oceniane były wysoko, powyżej średniej, a zróżnicowanie w ocenie poszczególnych obszarów wolności gospodarczej wynikało głównie ze specyfiki gospodarki poszczególnych krajów. W obszarze „dostęp do dobrego pieniądza” niemal wszystkie kraje osiągnęły pełną wolność gospodarczą. Największej poprawy wymagają obszary: „stabilność rządu” oraz „system prawny i prawa własności”.

Słowa kluczowe: wolność gospodarcza, indeks wolności gospodarczej, rozwój gospodarczy.

Summary: The aim of this paper is to answer the question whether EU membership promotes the increase of economic freedom and whether it affects the convergence of the countries surveyed. The countries taken as the subject of research are those which have joined the EU since 2004. The analysis employs statistical and econometric methods, and the summary index of economic freedom. Five areas of economic freedom have been assessed for 13 selected countries. The analysis showed convergence in all areas of economic freedom – it was especially strong in two aspects: *Sound Money* and *Freedom of International Trade*. The researched countries were highly evaluated, more than average, and the diversity from the character of the countries' economies resulted mainly from the specificity of given countries' economies. Almost all countries have achieved economic freedom in the area *Sound Money*. The areas: *Size of Government* and *Legal System and Property Rights*, require the largest improvement.

Keywords: economic freedom, index of economic freedom, economic development.

1. Wstęp

Mierzenie poziomu rozwoju gospodarczego jest celem wielu analiz i badań. Rozwój gospodarczy na poziomie państw może być mierzony zarówno za pomocą wskaźników indywidualnych, jak i zagregowanych. Najczęściej do oceny rozwoju gospodarczego wykorzystywany jest produkt krajowy brutto. W zależności od celów badań poza nim wskazuje się m.in. na poziom bezrobocia, stopę inflacji, wartość zagranicznych inwestycji czy wysokość długu publicznego (w % PKB). Rozwój gospodarczy może być również mierzony indeksami określającymi dobrobyt gospodarczy: miernik dobrobytu ekonomicznego (*Measure of Economic Welfare*), miernik krajowego dobrobytu (*anNet National Welfare*), miernik trwałego dobrobytu ekonomicznego (*Index of Sustainable Economic Welfare*), miernik ekonomicznych aspektów dobrobytu (*Index of the Economic Aspects Welfare*) czy indeks wolności gospodarczej (*Index of Economic Freedom*) [Cieślik 2008; Kawala 2012].

W niniejszym opracowaniu za obiekt badań przyjęto kraje, które zostały członkami UE od 2004 r. Te państwa to Bułgaria, Chorwacja, Cypr, Czechy, Estonia, Litwa, Łotwa, Malta, Polska, Rumunia, Słowacja, Słowenia i Węgry, nazywane dalej NUE13. Krótką charakterystykę tej grupy krajów, na podstawie wybranych cech, przedstawia tab. 1.

Tabela 1. Podstawowe statystyki charakteryzujące badane kraje NUE 13 w roku 2016

Statystyki	Stopa wzrostu PKB (%)	5-letnia stopa wzrostu PKB (%)	PKB <i>per capita</i> (PPP)	Bezrobocie (%)	Inflacja (%)	Zagraniczne inwestycje bezpośrednie (<i>per capita</i>)	Dług publiczny (% PKB)
Mediana	2,4	1,4	26 998,8	9,5	0,2	409	48,8
Średnia	2,1	1,6	26 000,6	10,1	0,1	2 080,4	54,8
Skośność	-1,84	-0,63	-0,34	0,69	-1,20	3,59	0,34
Zmienność	80,3	107,3	17,5	34,0	642,4	285,6	49,1
Maksimum	3,6	3,8	33 215,6	16,7	1,1	2 1832,7	107,1
Minimum	-2,3	-1,7	17 860,3	5,9	-1,6	73,8	9,7
Rozstęp	5,9	5,5	15 355,3	10,8	2,7	21 758,9	97,4

Źródło: opracowanie własne.

Badane kraje są bardzo zróżnicowane szczególnie pod względem inflacji, zagranicznych inwestycji bezpośrednich oraz 5-letniej stopy wzrostu PKB, dla których współczynnik zmienności wynosi ponad 100%. Najmniejsze zróżnicowanie występuje dla PKB *per capita* (17,5%) oraz bezrobocia (34%). Pod względem długu publicznego, liczonego jako % PKB, zróżnicowanie wynosi ok. 50%. Dla powyższych

charakterystyk przeważa lewoskośność rozkładu, co oznacza, że więcej krajów osiąga wartości powyżej średniej. Jedynie bezrobocie i dług publiczny charakteryzuje się dodatnioskością – przeważają wartości poniżej średniej, co można uznać za zjawisko pozytywne.

Z charakterystyk przedstawionych w tab. 1 wynika, że w roku 2016 PKB *per capita* najwyższe było na Malcie. Malta charakteryzuje się również najniższym bezrobociem (5,9) i najwyższą inflacją (0,8). Deflacja występowała zaś w Bułgarii (1,6), na Węgrzech i Cyprze (po 0,3) oraz Słowacji (0,1).

Najwyższą wartość zagranicznych inwestycji bezpośrednich (ZIB *per capita*) w roku 2016 miała Malta (21 832,7 euro), a najniższą Litwa (73,8 euro), natomiast największy dług publiczny miał Cypr (107,1% PKB), a najmniejszy odnotowano w Estonii; wynosił on ok. 10% PKB.

Jak z tej ogólnej charakterystyki wynika, badane kraje są znacznie zróżnicowane pod względem gospodarczym (według wybranych zmiennych), ale czy to oznacza również tak duże zróżnicowanie pod względem wolności gospodarczej?

Wolność gospodarczą najczęściej utożsamia się z wolnym rynkiem, czyli nieskrępowaną możliwością aktywności przedsiębiorców, ze swobodą produkowania, wymiany oraz konsumowania dóbr i usług. Przyjmuje się, że daje ona równe szanse wszystkim przedsiębiorcom, którzy potrafią zaspokajać potrzeby konsumentów. „Jednostki doświadczają wolności gospodarczej, gdy własność, którą uzyskały bez użycia siły, oszustwa czy kradzieży, jest chroniona przed działaniem innych osób oraz gdy jednostki te mogą swobodnie nią dysponować: używać, wymieniać czy przekazywać innym – o ile działania takie nie naruszają identycznych praw innych jednostek. Miara wolności gospodarczej powinna odzwierciedlać stopień, w jakim legalnie uzyskana własność jest chroniona, zaś jednostki zawierają transakcje bez przymusu” [Kondratowicz 2013, s. 34].

W niniejszym opracowaniu starano się odpowiedzieć na pytania:

1. Czy w okresie 15 lat badań, w tym okresie członkostwa w Unii Europejskiej, nastąpiło zwiększenie wolności gospodarczej?
2. Jakie obszary wolności gospodarczej podlegały największym zmianom?
3. Czy i w jakim stopniu występowało zjawisko konwergencji, tj. wyrównania poziomów wolności gospodarczej, między krajami NUE 13?

2. Materiał i metody

W artykule zostały wykorzystane dane statystyczne Banku Światowego, Eurostatu i Fraser Institute. Obiektem badań było 13 krajów europejskich NUE 13, a zakres badań obejmował lata 2000-2014. Problemy badawcze rozpatrywano zarówno w ujęciu statycznym, jak i dynamicznym.

Aby uchwycić zachodzące zmiany w poziomie wolności gospodarczej, przeprowadzono analizę porównawczą w przedziałach czasowych uwzględniających lata przed wstąpieniem do UE: 2000-2004, oraz w trakcie członkostwa: 2005-2014. Dla

oceny wolności gospodarczej przyjęto wskaźnik wolności gospodarczej, który jest próbą opisu i pomiaru podstawowych instytucji rynkowych, takich jak pieniądz, prawa własności czy handel. Wskaźnikowi przypisuje się wartości, które są oceną instytucji rynkowych na poziomie poszczególnych krajów. Przypisana każdemu państwu liczbowa ocena pozwala porównywać poziom wolności gospodarczej między różnymi krajami oraz śledzić zmiany w czasie. Do najpopularniejszych należy indeks wolności gospodarczej (*Index of Economic Freedom*), autorstwa Heritage Foundation, oraz sumaryczny indeks wolności gospodarczej (*Economic Freedom of the World*), opracowany przez Fraser Institute.

W opracowaniu do pomiaru wolności gospodarczej wykorzystano sumaryczny indeks wolności gospodarczej (SIWG), który jest publikowany od roku 1996 w raportach *Economic Freedom of the World*. SIWG ma budowę hierarchiczną. Poziom najniższy to 42 wskaźniki ekonomiczne pogrupowane w 24 komponenty, które z kolei tworzą 5 obszarów. Sumaryczny indeks wolności gospodarczej jest średnią arytmetyczną z ocen 5 obszarów; są nimi:

1) stabilność rządu¹ (*size of government*), obejmujący spożycie publiczne, transfery i dotacje wypłacane przez rząd, państwowe przedsiębiorstwa i inwestycje publiczne, najwyższą krańcową stopę podatkową,

2) system prawny i prawa własności (*legal system and property rights*), obejmujący niezawisłość sadownictwa, bezstronność sądów, ochronę praw własności, wpływ wojska na rządy prawa i politykę, integralność systemu prawnego, łatwość egzekwowania umów, prawne ograniczenia obrotu nieruchomościami, niezawisłość policji i ekonomiczne koszty przedsiębiorczości,

3) dobry pieniądz (*sound money*), określający wzrost podaży pieniądza, stopę inflacji, odchylenie standardowe stopy inflacji, możliwość posiadania rachunków bankowych w obcych walutach,

4) wolność handlu międzynarodowego (*freedom to trade internationally*), obejmujący cła, regulacje i bariery w handlu zagranicznym, czarnorynkowe kursy walutowe, ograniczenia w obrocie kapitału i siły roboczej,

5) regulacje (*regulation*), które obejmują regulacje rynku kredytów, rynku pracy i działalności przedsiębiorstw [Gwartey, Lawson, Hall 2016, s. 13].

Każdemu ze wskaźników przypisywana jest ocena od 0 do 10 (10 oznacza najszerszy obszar wolności). Na każdym poziomie wskaźniki powstają jako nieważona średnia arytmetyczna.

Na potrzeby analizy zbudowano pięć klas oceny poziomu wolności gospodarczej (propozycja autorska), które prezentuje tab. 2.

Poza tym do określenia dynamiki zmian dla poszczególnych obszarów wolności gospodarczej oszacowano linie trendu [Nowak 2002; Strahl (red.) 2006].

---

¹ Tłumaczenie – autorka.

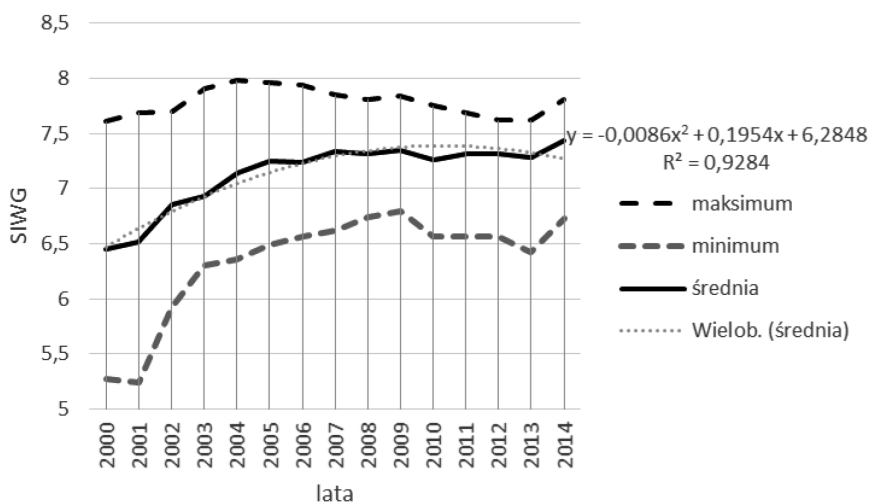
Tabela 2. Klasy poziomów wolności gospodarczej

Nr klasy	Przedział klasowy	Poziom wolności gospodarczej
1	8,00-10,00	pełna wolność
2	6,00-7,99	wolność powyżej średniej
3	4,00-5,99	średni poziom wolności
4	2,00-3,99	wolność poniżej średniej
5	0,00-1,99	brak wolności

Źródło: opracowanie własne.

3. Wyniki analiz

Dla grupy krajów NUE 13 nastąpił wzrost wolności gospodarczej z przeciętnej oceny 6,45 w roku 2000 do 7,43 w roku 2014. Oceny średnie, wyższe od wartości medialnych, świadczą o lewoskośności rozkładu (przewaga ocen powyżej średniej). Rozpiętość w ocenie wolności gospodarczej zmniejszyła się o ok. 46%, co może świadczyć o konwergencji badanych państw pod względem wolności gospodarczej. Trend SIWG dla krajów NUE 13 ma postać funkcji kwadratowej (rys. 1).

Rys. 1. Granice wartości SIWG dla krajów NUE 13 w latach 2000-2014

Źródło: opracowanie własne na podstawie [Gwartey, Lawson, Hall 2016].

Wszystkie badane kraje NUE 13 klasyfikowane są z oceną wolności gospodarczej powyżej średniej i znalazły się w klasie 2. Podczas badanych 15 lat poziom wolności gospodarczej był wysoki, o czym świadczą wartości średnich geometrycznych SIWG powyżej 6,5 (tab. 3).

Tabela 3. Wartości SIWG i ich dynamika w latach 2000-2014

Ranking	Kraje NUE 13	Wartość SIWG w 2014	Średnia geometryczna	Przyrosty w latach			
				2014-2000	2004-2000	2009-2004	2014-2009
1	Litwa	7,81	7,32	1,23	0,83	0,52	0,06
2	Malta	7,74	7,34	0,98	0,46	0,43	0,21
3	Estonia	7,70	7,76	0,09	0,37	0,12	-0,52
4	Rumunia	7,66	6,79	2,39	1,13	0,22	0,35
5	Łotwa	7,57	7,32	0,61	0,45	-0,31	0,03
6	Czechy	7,53	7,09	0,99	0,42	0,06	0,02
7	Słowacja	7,45	7,23	1,25	1,39	-0,14	0,30
8	Polska	7,42	6,90	1,08	0,49	0,14	0,26
9	Bułgaria	7,39	6,90	2,02	1,44	0,43	0,09
10	Cypr	7,32	7,40	0,74	1,14	0,34	0,25
11	Węgry	7,30	7,15	0,74	0,66	0,93	0,33
12	Chorwacja	7,00	6,58	0,64	0,00	-0,21	0,07
13	Słowenia	6,73	6,82	0,01	0,20	0,15	-0,34

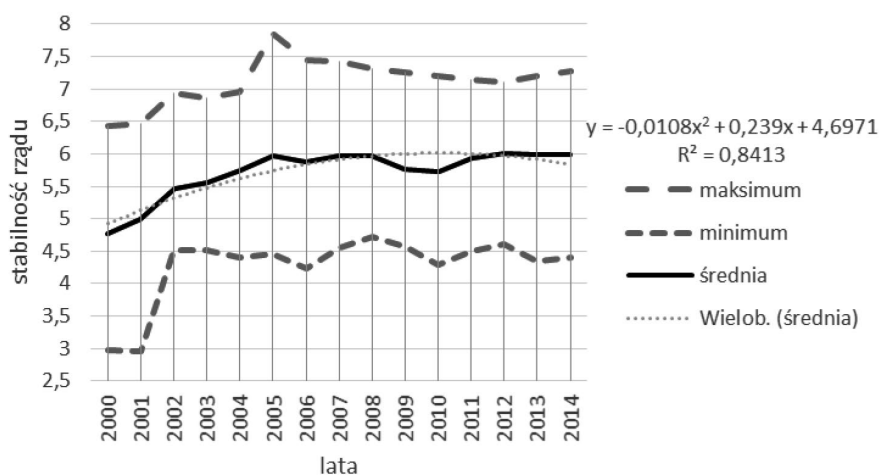
Źródło: opracowanie własne.

Analizując przyrosty wartości indeksu SIWG w latach 2000-2014 oraz w interwałach pięcioletnich, zauważa się wyraźnie różne tempo wzrostu/spadku SIWG poszczególnych krajów. W badanym okresie największy wzrost oceny wolności gospodarczej wystąpił w krajach, które akcesję do UE zgłosiły w 2007 r., tj. Bułgarii i Rumunii (ponad 2 pkt). Najwyższy wzrost wolności gospodarczej wystąpił w tych państwach w okresie 2000-2004 (odpowiednio 1,44 pkt i 1,13 pkt). W czasie członkostwa przyrosty wynosiły odpowiednio 0,18 pkt (ok. 14% wzrostu od 2000 r.) i 0,28 pkt (ok. 8% wzrostu od 2000 r.). Dla Chorwacji, która członkiem UE jest od 2013 r., ocena wolności gospodarczej wzrosła o 0,11 pkt (ok. 34% wzrostu od 2000 r.). Natomiast dla Cypru wyższy wzrost wolności gospodarczej o 1,14 pkt wystąpił w okresie przed akcesją. Dla pozostałych państw NUE 13 nie można stwierdzić jednoznacznie, że członkostwo w UE sprzyjało wzrostowi wolności gospodarczej. W latach 2004-2009 w trzech państwach wystąpił spadek oceny SIWG (Łotwa, Słowacja i Chorwacja), a w okresie 2009-2014 niższe oceny otrzymały Estonia i Słowenia.

Analiza poszczególnych obszarów wolności gospodarczej powinna wskazać, w których z nich badane kraje osiągnęły pełną wolność gospodarczą, a które obszary wymagają poprawy.

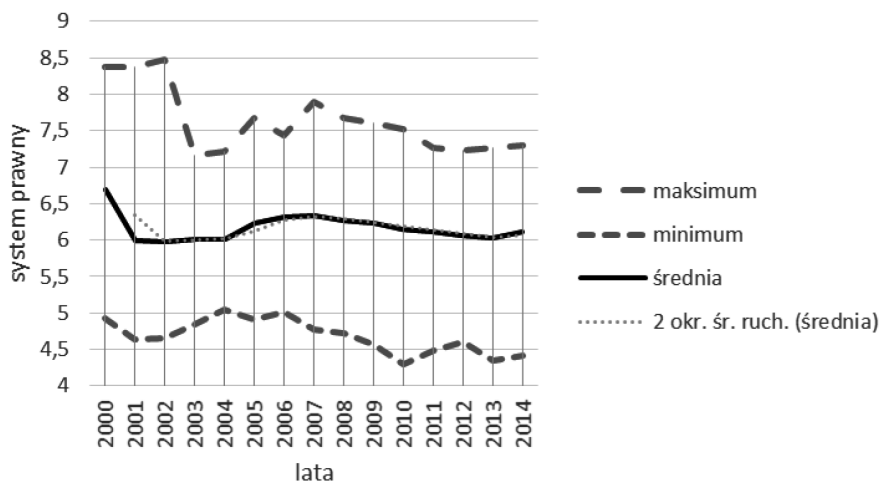
Obszar 1. Stabilność rządu. W badanych krajach NUE 13 oceniany był nisko, a średnia ocena mieściła się w klasie 3 (wolność na poziomie średnim) i wzrosła z 4,76 (w 2000 r.) do 5,98 (w 2014 r.). Największy wzrost był w okresie przed unij-

nym do 2005 r. (o 1 pkt). W analizowanym czasie najniżej oceniano Czechy (2,96 w 2001 r.) i Słowację (2,98 w 2000 r.), a najwyżej – Rumunię (7,86 w 2005 r.). Okres członkostwa w UE to stabilizacja przeciętnej oceny na poziomie ok. 6 i zmniejszenie rozpiętości ocen o ok. 20%. Trend stabilności rządu dla krajów NUE 13 ma postać funkcji kwadratowej (rys. 2).

Rys. 2. Granice oceny obszaru 1 „stabilność rządu” w krajach NUE 13 w latach 2000-2014

Źródło: opracowanie własne.

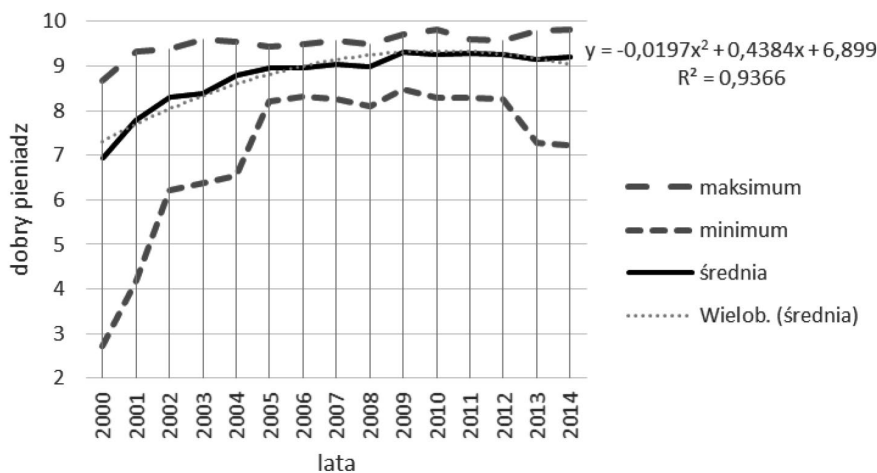
Rys. 3. Granice oceny obszaru 2 „system prawny i prawa własności” w krajach NUE 13 w latach 2000-2014

Źródło: opracowanie własne.

Obszar 2. Wolność gospodarcza: system prawny i prawa własności. W badanym okresie otrzymał średnie oceny nieznacznie wyższe od obszaru 1 (klasa 2: poziom wolności powyżej średniej). Najwyżej oceniany rok 2000 ze średnią oceną 6,69. W kolejnych latach średnia ocena systemu prawnego i praw własności utrzymywała się na poziomie przekraczającym 6, ale od 2007 r. obniżała się ona systematycznie (z 6,32 do 6,11). Zróżnicowanie między badanymi państwami zmniejszyło się o ok. 19% (rozstęp między nimi zmniejszył się z 3,45 w 2000 r. do 2,89 w 2014 r.). To świadczy o konwergencji państw NIE 13 w tym obszarze. Dla tego obszaru nie można było oszacować postaci funkcyjnej trendu spełniającej warunki dopasowania i istotności (rys. 3).

Najwyżej ocenianym obszarem wolności gospodarczej był obszar 3 „dobry pieniądz”. W tym obszarze zaszły znaczne zmiany i istotna konwergencja państw NIE 13. W roku 2000 przeciętna ocena obszaru 3 wynosiła 7,89, a w 2004 r. – już 8,79. W kolejnych latach ocena ta wzrosła do poziomu ok. 9 (w 2012 r.). W tym czasie znacznie zmniejszyło się zróżnicowanie między krajami z 5,96 do 1,32. Ostatnie dwa lata analizy to zwiększenie zróżnicowania o ponad 1 pkt, wynikające głównie z obniżki oceny Cypru. Trend obszaru 3 dla krajów NIE 13 ma postać funkcji kwadratowej (rys. 4).

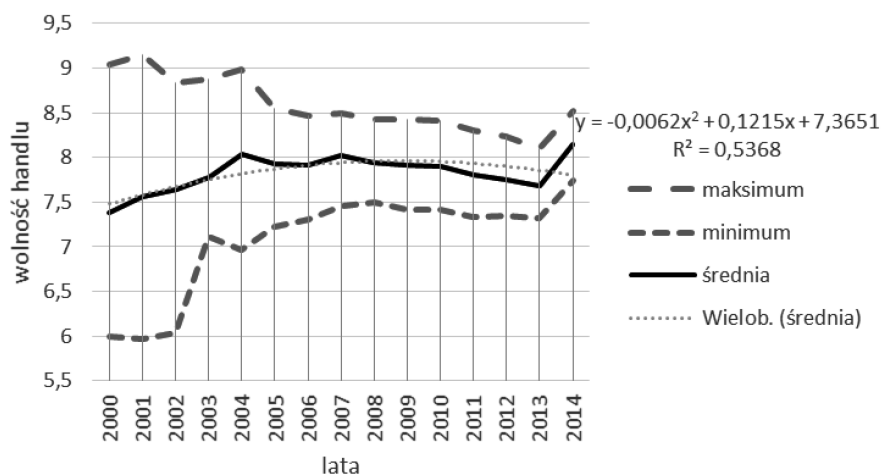

Rys. 4. Granice oceny obszaru 3 „dobry pieniądz” w krajach NIE 13 w latach 2000-2014

Źródło: opracowanie własne.

Oceny obszaru 4 „Wolność handlu międzynarodowego” uległy największym zmianom. Z rozpiętości 3 pkt (od 6 do 9) w 2000 r. ewaluowały do rozstępu 0,77 pkt w 2014 r. W tym obszarze kraje NIE 13 najbardziej zbliżyły się do siebie, a przeciętna ocena w analizowanym okresie utrzymuje się na poziomie ok. 8. Trend dla tego obszaru również ma postać funkcji kwadratowej (rys. 5).

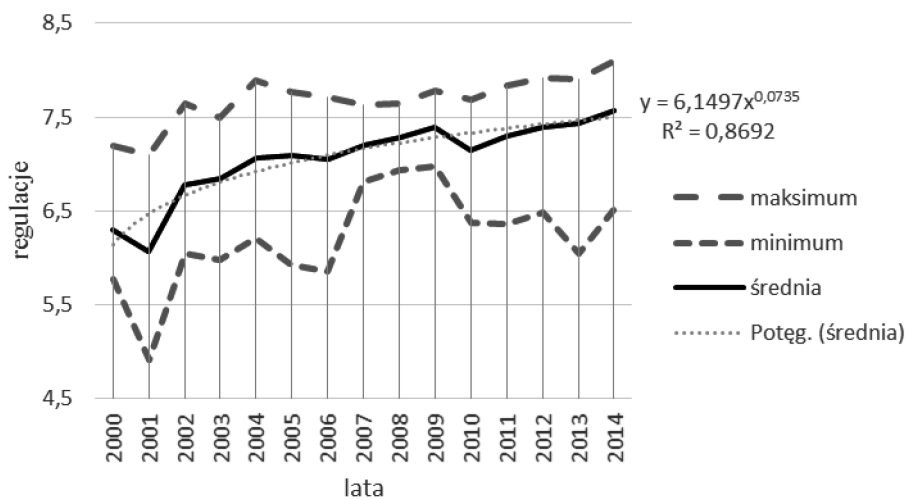

Rys. 5. Granice oceny obszaru 4 „wolność handlu międzynarodowego” w krajach NUTS 13 w latach 2000-2014

Źródło: opracowanie własne.

Ostatnim obszarem SIWG jest obszar 5 „regulacje kredytów, rynku pracy i działalności gospodarczej”. Po obniżce ocen w roku 2001 nastąpiła poprawa i systematyczny wzrost wartości średniej oceny, której trend opisuje funkcja potęgowa (rys. 6).

Rys. 6. Granice oceny obszaru 5 „regulacje kredytów, rynku pracy i działalności gospodarczej” w krajach NUTS 13 w latach 2000-2014

Źródło: opracowanie własne.

Tabela 4. Kraje NIE 13 w 2000 r. według obszarów i klas wolności gospodarczej

Obszary		Klasy				
		1	2	3	4	5
		8,00-10,00	6,00-7,99	4,00-5,99	2,00-3,99	0,00-1,99
1	stabilność rządu		Cypr, Estonia	Bułgaria, Chorwacja, Litwa, Łotwa, Malta, Polska, Rumunia, Słowenia	Czechy, Słowacja, Węgry	
2	system prawny i prawa własności	Malta,	Chorwacja, Cypr, Czechy, Estonia, Litwa, Łotwa, Polska, Rumunia, Słowacja, Węgry	Bułgaria, Słowenia		
3	dobry pieniądz	Czechy, Estonia, Łotwa	Chorwacja, Cypr, Litwa, Malta, Polska, Słowacja, Słowenia, Węgry		Bułgaria, Rumunia	
4	wolność handlu międzynarodowego	Czechy, Estonia	Bułgaria, Chorwacja, Cypr, Litwa, Łotwa, Malta, Polska, Rumunia, Słowacja, Słowenia, Węgry			
5	regulacje kredytów, rynku pracy i działalności gospodarczej		Bułgaria, Chorwacja, Czechy, Litwa, Łotwa, Malta, Polska, Słowenia, Węgry	Cypr, Rumunia, Słowacja		

Źródło: opracowanie własne.

Tabela 5. Kraje NUE 13 w 2005 r. według obszarów i klas wolności gospodarczej

Obszary		Klasy				
		1	2	3	4	5
		8,00-10,00	6,00-7,99	4,00-5,99	2,00-3,99	0,00-1,99
1	stabilność rządu		Bułgaria, Cypr, Estonia, Litwa, Łotwa, Rumunia, Słowacja	Chorwacja, Czechy, Malta, Polska, Słowenia, Węgry		
2	system prawny i prawa własności		Cypr, Czechy, Estonia, Litwa, Łotwa, Malta, Słowacja, Węgry	Bułgaria, Chorwacja, Polska, Rumunia, Słowenia		
3	dobry pieniądz	Bułgaria, Chorwacja, Cypr, Czechy, Estonia, Litwa, Łotwa, Malta, Polska, Rumunia, Słowacja, Słowenia, Węgry				
4	wolność handlu międzynarodowego	Cypr, Czechy, Estonia, Łotwa, Malta, Słowacja	Bułgaria, Chorwacja, Litwa, Polska, Rumunia, Słowenia, Węgry			
5	regulacje kredytów, rynku pracy i działalności gospodarczej		Bułgaria, Chorwacja, Czechy, Estonia, Litwa, Łotwa, Malta, Polska, Rumunia, Słowacja, Słowenia, Węgry	Cypr		

Źródło: opracowanie własne.

Tabela 6. Kraje NUE 13 w 2014 r. według obszarów i klas wolności gospodarczej

Obszary		Klasy				
		1	2	3	4	5
		8,00-10,00	6,00-7,99	4,00-5,99	2,00-3,99	0,00-1,99
1	stabilność rządu		Bułgaria, Cypr, Litwa, Rumunia, Słowacja	Chorwacja, Czechy, Estonia, Łotwa, Malta, Polska, Słowenia, Węgry		
2	system prawny i prawa własności		Cypr, Czechy, Estonia, Litwa, Łotwa, Malta, Polska, Węgry	Bułgaria, Chorwacja, Rumunia, Słowacja, Słowenia		
3	dobry pieniądz	Bułgaria, Chorwacja, Czechy, Estonia, Litwa, Łotwa, Malta, Polska, Rumunia, Słowacja, Słowenia, Węgry	Cypr			
4	wolność handlu międzynarodowego	Bułgaria, Czechy, Estonia, Łotwa, Malta, Rumunia, Słowacja, Węgry	Chorwacja, Cypr, Litwa, Polska, Słowenia			
5	regulacje kredytów, rynku pracy i działalności gospodarczej	Litwa	Bułgaria, Chorwacja, Cypr, Czechy, Estonia, Łotwa, Malta, Polska, Rumunia, Słowacja, Słowenia, Węgry			

Źródło: opracowanie własne.

Zaprezentowane analizy pozwalają potwierdzić na przestrzeni badanych 15 lat następujące zjawiska:

1) wzrost oceny wolności gospodarczej we wszystkich obszarach, choć tempo wzrostu dla poszczególnych obszarów było na różnym poziomie,

2) konwergencję krajów NUE 13 we wszystkich obszarach, jednakże jedynie w dwóch obszarach: „dobry pieniądz” w krajach oraz „wolność handlu międzynarodowego”, widać wyraźne przyspieszenie w okresie od roku 2004, tj. w okresie członkostwa w UE.

Kształtowanie się tych zmian dla poszczególnych krajów NUE 13 w trzech punktach czasowych przedstawiono w tab. 4-6.

Jak wynika z tab. 3, najwyższą pod względem wolności SIWG w roku 2014 oceniana była Litwa, a najniższą – Słowenia, choć dzieli je 13 pozycji w rankingu i zaledwie ok. 1 pkt różnicy. Rumunia, Bułgaria i Chorwacja, które przystąpiły do Unii w latach 2007 i 2013, plasowały się w środku tabeli.

Początek okresu analizy to 2000 r. Większość badanych krajów mieści się w klasie 2 (wolność powyżej średniej) w obszarach 2-5. Jedynie w obszarze 1 Cypr i Estonia otrzymały ocenę z klasy 2, a pozostałe z klasy 3 i 4. W obszarze 3 „dobry pieniądz” zdecydowanie odstające (*in minus*) od pozostałych są Bułgaria i Rumunia. Można to tłumaczyć niższym stopniem spełnienia warunków gospodarki wolnorynkowej (tab. 4).

Ponieważ badane kraje dążyły do członkostwa w Unii, należy założyć, że starały się poprawić obszary wolności gospodarczej, by spełnić wymogi unijne (tzw. kryteria kopenhaskie, czyli: gospodarka wolnorynkowa, stabilna demokracja i rządy prawa) [Gwarty, Lawson, Hall 2016]. Wynika z tego poprawa ocen poszczególnych obszarów wolności gospodarczej w roku 2005. Nadal dominującą oceną jest przedział 6,00-7,99 – klasa 2, a żaden kraj nie został oceniony poniżej średniej. Poza tym jako w pełni wolne pod względem dostępu do dobrego pieniądza zostały ocenione wszystkie kraje NUE 13 (tab. 5).

Ostatni punkt czasowy analizy, rok 2014, wskazuje na: pogorszenie się w porównaniu z rokiem 2005 ocen obszaru 1 „stabilność rządu” dla dwóch krajów (spadły z klasy 2 do 3 – Estonia i Łotwa), stabilizację w ocenie systemu prawnego i praw własności (obszar 2), pogorszenie oceny Cypru w obszarze 3 („dobry pieniądz”), poprawę oceny trzech państw w obszarze 4 „wolność handlu międzynarodowego” (dotyczy to takich państw, jak: Bułgaria, Rumunia i Węgry), pogorszenie oceny Cypru oraz awans Litwy do klasy 1 w obszarze 5 „regulacje kredytów, rynku pracy i działalności gospodarczej”, a także spadek Cypru do klasy 3 (tab. 6.).

4. Zakończenie

Wolność gospodarcza z zasady powinna sprzyjać prowadzeniu działalności gospodarczej, a tym samym wpływać na wzrost gospodarczy danego kraju. Zgodnie

z definicją wolności gospodarczej im wyższa jej ocena, tym wyższy powinien być poziom rozwoju gospodarczego danego kraju.

Na podstawie przedstawionych analiz trudno jednoznacznie odpowiedzieć na pytanie, na ile członkostwo w UE wpłynęło na poprawę wolności gospodarczej badanych państw. Wymaga to dodatkowych pogłębionych badań i analiz poszczególnych obszarów wolności gospodarczej.

Dostosowanie do przepisów unijnych wymuszało spełnienie kryteriów kopenhaskich przez kraje członkowskie UE, z czego wynika dążenie krajów do poprawy sytuacji we wszystkich badanych obszarach, co w rezultacie przekładało się na wzrost oceny sumarycznego indeksu wolności gospodarczej.

W tym samym czasie kraje, które wstąpiły do UE w latach 2007 czy 2013, poprawiały swoje oceny w poszczególnych obszarach wolności gospodarczej. Można to przypisać m.in. chęci spełnienia wymogów ubiegania się o członkostwo w UE.

Najwyżej ocenianym obszarem jest „dobry pieniądz”, w którym dla wszystkich krajów, z wyjątkiem Cypru, ocena określa pełną wolność gospodarczą. Podobnie dla obszaru „wolność handlu międzynarodowego” osiem krajów z NUE 13 spełnia kryteria pełnej wolności gospodarczej.

Najslabszym obszarem, wymagającymi działań poprawiających poziom wolności gospodarczej, jest obszar „stabilność rządu”, oznaczająca wydatki na spożycie publiczne, transfery i dotacje wypłacane przez rząd, państwowe przedsiębiorstwa i inwestycje publiczne. Drugim obszarem podobnie ocenianym jest „system prawny i prawa własności”. Oba oceniane są w przedziale 4-8, czyli na poziomie średnim i powyżej średniej.

Literatura

- Cieślak E., 2008, *Wybrane alternatywne sposoby mierzenia poziomu rozwoju gospodarczego*, Equilibrium 1-2 (1), s. 145-160.
- Gwartey J., Lawson R., Hall J., 2016, *Economic Freedom of the World. Annual Report 2016*, <https://www.fraserinstitute.org/studies/economic-freedom-of-the-world-2016-annual-report> (13.02.2017).
- European Neighbourhood Policy and Enlargement Negotiations*, https://ec.europa.eu/neighbourhood-enlargement/policy/conditions-membership_en (13.03.2017).
- Kawala P., 2012, *Mierniki rozwoju gospodarczego, czyli jak obiektywnie mierzyć świat*, Analiza Unia Europejska.org, nr 4 (12), (16.01.2017).
- Kondratowicz A., 2013, *Wolność gospodarcza. Pomiar, percepcja, zmiany instytucjonalne*, TEP, Warszawa.
- Nowak E., 2002, *Zarys metod ekonometrii*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa.
- Strahl D. (red.), 2006, *Metody oceny rozwoju regionalnego*, Wydawnictwo Akademii Ekonomicznej we Wrocławiu, Wrocław.